

Vergaderjaar 2015–2016

27 925

Bestrijding internationaal terrorisme

Nr. 567

BRIEF VAN DE MINISTERS VAN BUITENLANDSE ZAKEN EN VAN DEFENSIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 18 december 2015

Met deze brief voldoet het kabinet aan het verzoek van de Vaste Kamercommissie Buitenlandse Zaken van 30 november jl. om een kabinetsreactie op het Amerikaanse rapport inzake de luchtaanval op het Artsen zonder Grenzen (AzG) ziekenhuis in Kunduz van 3 oktober jl., waarbij volgens de laatste cijfers van AzG 42 personen omkwamen en 37 gewonden vielen. Het kabinet betreurt dit incident ten zeerste en heeft zijn medeleven uitgesproken met de nabestaanden en gewonde slachtoffers. Het kabinet heeft condoleances overgebracht aan AzG in Nederland. Minister Koenders en Minister Ploumen hebben op 2 november jl. namens het kabinet met vertegenwoordigers van AzG gesproken. Ook de Secretaris-Generaal van de NAVO heeft in een gesprek met AzG op 22 oktober jl. zijn droefenis over de gebeurtenissen uitgesproken.

Afghanistan is sinds het vertrek van ISAF per 1 januari 2015 zelf verantwoordelijk voor de veiligheidssituatie in het land en opstandelingen proberen van deze situatie gebruik te maken om terrein te winnen. De opstandelingen hebben hun activiteiten in de provincie Kunduz in de loop van 2015 uitgebreid en op 28 september jl. wisten zij tijdelijk de stad Kunduz in handen te krijgen. Na enkele dagen lukte het de Afghaanse troepen met westerse luchtsteun en westerse *special forces* eenheden de controle over de stad grotendeels te herstellen. Daarmee kwam echter niet meteen een einde aan de gevechten in Kunduz, die ook op 3 oktober nog doorgingen. Op die dag kwam het ziekenhuis van AzG onder vuur te liggen.

Onmiddellijk nadat de aanval op het ziekenhuis bekend was geworden, heeft president Obama op 3 oktober jl. zijn medeleven uitgesproken en een volledig onderzoek aangekondigd door het Amerikaanse Ministerie van Defensie. President Obama zei te verwachten dat het onderzoek een transparant, volledig en objectief beeld zou geven van de feiten en omstandigheden. Hij zegde volledige medewerking toe aan aparte onderzoeken van de NAVO en van Afghanistan zelf. Op 7 oktober heeft

President Obama zijn verontschuldiging over de gebeurtenissen aangeboden aan AzG-voorzitter Joanne Liu. Over de stand van zaken van een eventueel Afghaans onderzoek is op dit moment geen informatie voorhanden.

Het onderzoek van de NAVO beperkt zich tot een feitenrelaas. De NAVO doet altijd feitelijk onderzoek in geval van acties waarbij burgerslachtoffers zijn gevallen. Het Amerikaanse onderzoek is inmiddels voltooid. Naar aanleiding van dit onderzoek stelde de Commandant van de NAVO-operatie *Resolute Support* en de Amerikaanse troepen in Afghanistan Generaal John Campbell tijdens een persconferentie op 25 november jl. dat de VS heeft gefaald ten aanzien van de eigen hoge standaard om burgerslachtoffers te voorkomen. De persconferentie was een samenvatting van de conclusies van het 3.000 pagina's tellende rapport¹. Een publieke versie van het rapport is thans in de maak. Generaal Campbell sprak van een zeer tragisch incident dat voorkomen had kunnen worden. De aanval was toe te schrijven aan menselijke fouten, gecombineerd met procedurele fouten en technische mankementen.

Het onderzoek heeft volgens Generaal Campbell vastgesteld dat het ziekenhuis van Artsen zonder Grenzen abusievelijk is geïdentificeerd als doelwit. Het eigenlijke doelwit was een hoofdkwartier van het Afghaanse *National Directorate of Security* (NDS) dat bezet was door opstandelingen, en dat zich enkele honderden meters van het AzG-ziekenhuis bevond. Het Amerikaanse vliegtuig dat de aanval uitvoerde, was al in de lucht en kreeg toen de opdracht het NDS-gebouw aan te vallen. Normaal gesproken gaat er een briefing vooraf aan een dergelijke opdracht, waarin onder andere de te vermijden doelwitten worden overlegd. Deze briefing vond in deze situatie niet plaats en er was geen «no-strike-list» aan boord. Het direct betrokken personeel voerde vervolgens onvoldoende verificatie van het doelwit uit. De verantwoordelijke Amerikaanse commandant op de grond had geen zicht op het doelwit en was daarom afhankelijk van Afghaanse militairen in de buurt van het NDS-hoofdkwartier. Via radiocommunicatie tussen Afghaanse troepen, de Amerikaanse commandant en het vliegtuig werd vervolgens het AzG-ziekenhuis als aan te vallen doel vastgesteld, in plaats van het NDS-hoofdkwartier enkele honderden meters verderop. Bemanningsleden richtten zich op de fysieke beschrijving van het gebouw en waren in het donker niet in staat tekenen waar te nemen die duiden op de beschermde status van het ziekenhuis.

Doordat het vliegtuig eerder die avond vanwege een vermeende raketaanval 8 mijl van de geplande koers was afgeweken, functioneerden technische systemen niet volledig accuraat. Hierdoor wezen deze systemen een open veld aan toen de bemanning de coördinaten invoerde van het NDS-hoofdkwartier, die zij van de Amerikaanse commandant op de grond hadden ontvangen. Deze situatie droeg bij aan het besluit om af te gaan op het dichtstbijzijnde gebouw dat aan de beschrijving van het doelwit voldeed. Deze misidentificatie bleef de gehele operatie in stand, ook bij gebrek aan waarneming van vijandelijke activiteiten vanuit het doelwit.

Ook is niet ingegrepen door de bevelslijn, hoewel er redenen waren om de aanval af te blazen. Op het moment dat de bemanning van het vliegtuig aan het hoofdkwartier op de luchtbasis in Bagram doorgaf dat het in de aanval ging, werden de coördinaten van het doelwit (AzG-ziekenhuis) doorgegeven. Het Amerikaanse commandocentrum te Bagram was op de hoogte gesteld van de coördinaten van het

¹ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

AzG-ziekenhuis en had beschikking over een «no-strike-list», maar verzuimde de coördinaten die binnenkwamen van het vliegtuig daarmee te vergelijken en realiseerde zich daarom niet dat deze overeen kwamen met die van het AzG-ziekenhuis. Ook dit werd verergerd door falende communicatiesystemen.

Net als de VS is het kabinet geschokt door deze conclusies. Het is zeer betreurenswaardig dat de bestaande procedures dit incident niet hebben kunnen voorkomen. Het kabinet verwelkomt het voornemen van de Amerikaanse autoriteiten om de lessen van deze tragische gebeurtenissen te gebruiken om systemen en procedures grondig tegen het licht te houden en te verbeteren, zodat dergelijke zeer pijnlijke fouten in de toekomst zoveel mogelijk worden voorkomen. Generaal Campbell heeft op 25 november jl. de schorsing aangekondigd van het personeel dat het meest direct betrokken was bij het incident, hangende de besluitvorming over administratieve en disciplinaire maatregelen. De VS hebben aangekondigd schadevergoeding te willen betalen aan slachtoffers die bij de aanslag gewond raakten en nabestaanden. Verder hebben zij hulp toegezegd bij het herbouwen van het ziekenhuis in Kunduz. Hiermee geeft de VS zich ten volle rekenschap van de verantwoordelijkheid van dit tragische incident. UNAMA heeft op 12 december jl. de VS-rapporten verwelkomd, en heeft daarnaast herhaald dat een onafhankelijk onderzoek dienstig zou zijn.

Het kabinet heeft altijd het belang onderstreept van grondig en transparant onderzoek naar de toedracht van de luchtaanval op het AzG-ziekenhuis in Kunduz, onder andere in een gesprek met AzG Nederland. Het kabinet ziet vooralsnog geen aanleiding om te twijfelen aan de kwaliteit, grondigheid en uitkomst van de diverse VS rapporten. President Obama heeft bovendien zijn verontschuldiging aangeboden aan AzG. Het is nu primair aan de geëigende autoriteiten in de VS om vervolgstappen te zetten en om te bezien of aanvullend onderzoek nodig is, indachtig onder meer de aanbeveling van UNAMA en de publieke versie van het rapport.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
A.G. Koenders

De Minister van Defensie,
J.A. Hennis-Plasschaert